

ენის ჰუმბოლდტისეული კონცეფცია და დისკურსი როგორც შემოქმედებითი აქტი

ლინგვოიმიანენტური შემოქმედება, დისკურსის
ჰუმბოლდტისეული ანალიტიკა

ელისო ოდიკაძე

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

როგორც წესი, ჰუმბოლდტის შემოქმედებაზე საუბრისას აღინიშნება მისი ნააზრევის ის ასპექტი, რომლის მიხედვითაც ენა გაგებულია, როგორც სამყაროს ხატი და აგრეთვე, რომ „ენა არის ენერგია და არა ერგონი“ (Sie selbst ist kein Werk (Ergon), sondern Tätigkeit (Energeia) [ჰუმბოლდტი 1973:36]. მაგრამ არსებობს ჰუმბოლდტის ნააზრევის მეორე მომენტიც, რომელიც კონცენტრირებულია არა იმდენად სამყაროს, როგორც მთლიანის ენობრივ ინტერპრეტაციაზე, არამედ მეტყველებაზე, როგორც ენობრივ ფენომენზე („დისკურსზე“). ამ შემთხვევაშიც ჰუმბოლდტი გამოკვეთს ენის შემოქმედებით არსს.

ჩვენი მიზანია, ენის ჰუმბოლდტისეული კონცეფციის განხილვისას გამოვკვეთოთ სწორედ „მეტყველება მის მთლიანობაში“, რადგან ჰუმბოლდტი ენის ფუნქციურ არსს (ანუ შესაბამისად მის შემოქმედებითობასაც) პირდაპირ უკავშირებს მეტყველებას: „...die Definition des jedesmaligen Sprechens ... kann man nur gleich an die Totalität dieses Sprechens als die Sprache ansehen“. იგი თვლიდა, რომ მხოლოდ მეტყველება მის მთლიანობაში და არა ენის ცალკეული ელემენტები გამოხატავს (ან წარმოაჩენს) ენას მთელი სისავსით: „Gerade das Höchste und Feinste lässt sich an jenen Elementen nicht erkennen und kann nur ... in der verbundenen Rede wahrgenommen oder geahndet. Nur sie muss man sich... als das Wahre und Erste denken. [ჰუმბოლდტი 1973:36] როგორც ჩანს, ჰუმბოლდტის მიხედვით, ენობრივი შემოქმედების წყარო და ძირი სწორედ მეტყველებაში უნდა დავინახოთ. მისი აზრით, ენა მისი არსებითი თვითგამოვლინებით სწორედ დისკურსში ვლინდება. ამგვარად, შეიძლება ითქვას, რომ ენობრივ შემოქმედებას ჰუმბოლდტთან ორი ასპექტი აქვს:

1. როცა ენა ავლენს თავის შემოქმედებას **სამყაროს მიმართ**, რაც იმას ნიშნავს, რომ ენაში სამყარო გვევლინება გარდაქმნილი სახით. აქ ხდება სამყაროს, როგორც ენის გარშემო არსებული მოცემულობის გაშინაგანება და ენობრივ ხატად გარდაქმნა. ეს სწორედ ის ასპექტია, რომელიც არის ხოლმე გამოკვეთილი ჰუმბოლდტისადმი მიძღვნილ სამეცნიერო ლიტერატურაში;

2. და მეორე ასპექტი, რომელსაც თვით ჰუმბოლდტი გამოკვეთს სწორედ მაშინ, როცა იგი წერს დისკურსზე.

რაში მდგომარეობს განსხვავება ენობრივი შემოქმედების ამ ორ განზომილებას შორის? პირველ შემთხვევაში შემოქმედება ნიშნავს არაენობრივის ენობრივად გარდაქმნას – ექსტრალინგვისტურის ლინგვისტურად ქცევას, მეორე შემთხვევაში კი ჰუმბოლდტთან გამოკვეთილია ენობრივი შემოქმედების **იმანენტურობა** – ენობრივი შემოქმედება, როგორც იმანენტური პროცესი. ამით ჩვენ იმის თქმა გვსურს, რომ ამ შემთხვევაში შემოქმედება დანახულია თვით სამეცნიერო პროცესის ფარგლებში და გულისხმობს ამ პროცესში მონაწილე ენობრივ ელემენტთა ურთიერთშემოქმედებას. ყოველივე ეს კი მეტყველებს იმაზე, რომ მეტყველების აქტი მუდამ წარმოადგენს ენობრივი შემოქმედების, როგორც იმანენტური პროცესის, აქტს. მისი მთელი სტრუქტურა ფონემიდან წინადადებამდე ამ შემოქმედების ობიექტად იქცევა.

მაგრამ ლინგვოიმანენტური შემოქმედების კუთხით ჰუმბოლდტის მოსაზრებები ვერ აისახა თანამედროვე ლინგვისტურ აზროვნებაში; და ეს, ჩვენი აზრით, სრულიად არ იყო შემთხვევითი, რადგან ამ აზროვნებისთვის დამახასიათებელი კონცეპტუალური სისტემა არ იყო საკმარისი ამ იდეის ადეკვატური ინტერპრეტაციისა და აქტუალიზაციისთვის. ამიტომაც მიგვაჩნია, რომ საჭიროა ამ სისტემის თეორიული „შევსება“ სწორედ ენის ჰუმბოლდტისეული კონცეფციის გათვალისწინებით და, გარდა ამისა, საჭიროა ტექსტის, როგორც დისკურსის საკუთრივ ენობრივი განზომილების ისეთი გააზრება, რომლის შედეგად შესაძლებელი გახდებოდა მისი (ტექსტის) სემანტიკური ანალიზი საკუთრივ ჰუმბოლდტისეული, ანუ ენერგეისტული გაგებით. ვფიქრობთ, სწორედ ამის შედეგად, შესაძლებელი უნდა გახდეს ის, რასაც კვლევის პროცესში ვუწოდებთ „ენერგეისტულ ანალიტიკას“:

იმისათვის, რომ გამოვიკვლიოთ და დავადგინოთ ჰუმბოლდტისეული კონცეფციის ლინგვოიმანენტური არსი, საჭიროა, დავეყრდნოთ ერთდროულად თანამედროვე ლინგვისტიკის როგორც სისტემურ, ისე კომუნიკაციურ პარადიგმებს, შემდეგ კი გამოვიმუშავოთ ტექსტის იმ

ენერგეისტული ანალიტიკის მეთოდი, რომელიც, ერთი მხრივ, დაეყრდნობა ზემოთხსენებულ პარადიგმულ მონაცემებს, მეორე მხრივ კი შემუშავებს ენერგეისტული ანალიტიკის ისეთ მეთოდს, რომელსაც ექნება საკუთარი კონცეპტუალური სტრუქტურა და საკუთარი კვლევითი ვექტორი. მაგრამ იმისათვის, რომ მოხდეს კვლევის ამ მეორე გადაამწყვეტი ეტაპის რეალიზაცია, საჭიროდ მიგვაჩნია, განვსაზღვროთ ლინგვისტური კვლევის ის პრინციპები, რომლებსაც, როგორც ითქვა, დავეყრდნობით ხსენებული გადამწყვეტი სტადიის კონცეპტუალური შემუშავების მიზნით. ეს პრინციპები, მიუხედავად იმ პარადიგმული განსხვავებისა, რომელიც მათ შორის გარდუვალად უნდა არსებობდეს, ამავე დროს უნდა ხასიათდებოდნენ იმ შინაგანი ფუნქციური ერთობლიობით, რომლის არსებობასაც და მნიშვნელობასაც გვკარნახობს ჩვენ მიერ დასახული მიზანი. ეს პრინციპებია: ერთი მხრივ ვერბოცენტრიზმის პრინციპი, რომელიც განსაზღვრავს წინადადების ფუნქციას და სტრუქტურას, რომელიც შემუშავებული იქნა ლინგვისტური კვლევის სისტემური კვლევის ფარგლებში, მეორე მხრივ კი ტექსტოცენტრიზმი, რომელიც, როგორც ცნობილია, შემუშავებულია კომუნიკაციური პარადიგმის მიერ. შესაბამისად, სანამ შევეცდებით ტექსტის ენერგეისტული ანალიზის საორიენტაციო მეთოდური სქემის შემუშავებას, გვსურს, კიდევ ერთხელ აღვნიშნოთ ამ ორი პრინციპის ჯერ კიდევ იმპლიციტური, მაგრამ ამავე დროს მთელი ენობრივი რეალობის მიერ ლოგიკით ნაკარნახევი შინაგანი ერთიანობა: თუ ვერბოცენტრიზმი განსაზღვრავს წინადადების სტრუქტურას, ხოლო თანამედროვე კომუნიკაციურ ლინგვისტიკაში წინადადება აღიქმება ტექსტის უშუალო კონსტიტუენტად, შეუძლებელია, არ არსებობდეს ვერბოცენტრიზმსა და ტექსტოცენტრიზმს შორის ის შინაგანი კავშირი, რომლის ექსპლიციტური სახით ფორმულირებამ შეიძლება, მიგვიყვანოს ლინგვიოიმანენტური ენობრივი შემოქმედების შინაგანი სტრუქტურის დადგენამდე.

რაც შეეხება თვით ტექსტის ენერგეისტულ ანალიტიკამდე მისასვლელ გზას: ეს გზაც, ჩვენი აზრით, შედგება ორი შემდეგი ეტაპისაგან. ეს ეტაპებია:

ა) უნდა გამოიკვეთოს ის შინაგანი არსებითი ერთიანობა, რომელიც არსებობს ენერგეისტულობის ლინგვოტრანსცენდენტურ და ლინგვიოიმანენტურ პოლუსებს შორის. ეს ერთიანობა კი მდგომარეობს იმაში, რომ ორივე შემთხვევაში „საქმე გვაქვს“ ენობრივ შემოქმედებასთან, უფრო ზუსტად კი ამ შემოქმედებითობის ორ განსხვავებულ პოლუსთან. აუცილებელია ითქვას, რომ საბოლოო ანგარიშში ორივე ეს პოლუსი განისაზღვრება *ენის* შემოქმედებითობით, თუმცა იმ განს-

ხვავებით, რომელიც ამავე დროს გვიქმნის ორ განსხვავებულ პოლუსზე მსჯელობის საფუძველს.

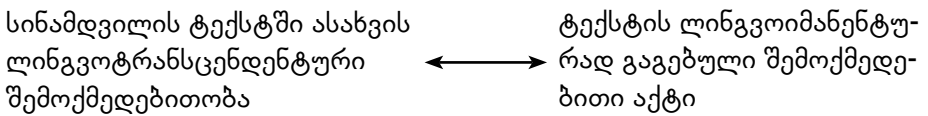
ენობრივი შემოქმედებითობის პირველი პოლუსი ეფუძნება ენის, როგორც უკვე ითქვა, როგორც სამყაროს ხატის ჰუმბოლდტისეულ ხედვას, მაგრამ ამავე დროს ხაზი უნდა გაესვას შემდეგ ფაქტს. ენის კომუნიკაციური აქტუალიზაციის პროცესში, რა თქმა უნდა, ენობრივი სუბიექტი, როგორც კომუნიკანტი თავისი ნებითა და სურვილით (და ამ თვალსაზრისით იგი რამდენადმე მაინც არის თავისუფალი) ირჩევს კომუნიკაციის ობიექტს ამა თუ იმ რეფერენტული სიტუაციის სახით და ირჩევს ამ ობიექტთან დაკავშირებულ კომუნიკაციურ თემას. მაგრამ არ უნდა დაგვავიწყდეს ის ჯერ კიდევ ნაკლებად გათვალისწინებული ფაქტი, რომ სამყაროს ენობრივი ხატის კონცეპტი შინაგანად შეიცავს სამყაროს არა მხოლოდ ლექსიკურ, არამედ სინტაქსურ სტრუქტურირებასაც, რადგან სწორედ ენობრივ სისტემაში არსებული სინტაქსური მოდელები განაპირობებენ იმ რეფერენტული სიტუაციის ენობრივი სტრუქტურირების მოდუსს, რომლითაც წინასწარ განსზღვრულია დისკურსის საკუთრივ ენობრივი ანუ ტექსტობრივი განზომილება. ყოველივე ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ლინგვოტრანსცენდენტური ენობრივი შემოქმედების დისკურსულ-კომუნიკაციური ასპექტი წარმოადგენს ორი შემოქმედებითი სუბიექტის – ენის, როგორც „ენერგეის“ და ენობრივი სუბიექტის, როგორც კომუნიკანტის შემოქმედებით სინთეზს;

ჩვენი კვლევითი ჰიპოთეზა მდგომარეობს შემდეგში: ზემოთ ნათქვამის შესაბამისად, აუცილებელი ხდება, დისკურს-ტექსტის ფარგლებში გავმიჯნოთ და ერთმანეთს დავუპირისპიროთ, ერთი მხრივ, დისკურსის სუბიექტის, როგორც კომუნიკანტის შემოქმედებითობა (ანუ, ნებისმიერი დისკურსისთვის დამახასიათებელი ის ფაქტი, რომელიც გულისხმობს ამ სუბიექტის მიერ ტექსტში ასასახი რეფერენტული სიტუაციის არჩევას და ვერბალიზაციას) და ასევე ნებისმიერი დისკურს-ტექსტისთვის გარდუვალი ის ლინგვო-იმანენტური შემოქმედებითობა, რომელსაც გულისხმობს ენის ჰუმბოლდტისეული კონცეფცია. მაგრამ, როგორც ზემოთ ითქვა, დისკურსის ამ ერთი პოლუსიდან მეორემდე მეთოდურ-კონცეპტუალური მისვლა გულისხმობს იმ გზის გავლას, რომლის გარეშე, ჩვენი აზრით, ვერ იქნება აღქმული და გააზრებული დისკურს-ტექსტისთვის დამახასიათებელი ლინგვო-იმანენტური შემოქმედებითობა. ეს გზა კი, გულისხმობს სამი შემდეგი ნიშან-თვისების – საფეხურეობრიობის, იერარქიულობის და დინამიურობის – შერწყმას. და, რა თქმა უნდა, ამ „სამეულში“ შემავალი

ყოველი ხსენებული დისკურსული მომენტი მოითხოვს „გაშიფვრას“ კონკრეტულ ტექსტობრივ მასალაზე დაყრდნობით.

მაგრამ, ჩვენი აზრით, ჰუმბოლდტის ენერგეისტული კონცეფციის თანამედროვე რეცეფციის პრობლემა იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ ყოველგვარ ამგვარ კონკრეტულ ანალიტიკას წინ უნდა უსწრებდეს თეორიულ-ჰიპოთეტური მოსაზრების გამოთქმა. რაც შეეხება ხსენებული „სამეულის“ შინაარსობრივ კონცეპტებს – რა თქმა უნდა, კვლავ ჯერჯერობით თეორიულ-ჰიპოთეტურ დონეზე: „საფეხურეობრიობა“, ბუნებრივია, გულისხმობს ქვემოთ გრაფიკულად წარმოდგენილი მოდელის ერთი პოლუსიდან მეორემდე მისვლას; „იერარქიულობა“ იმ როლს თუ ფუნქციას, რომელსაც დისკურს-ტექსტის ესა თუ ის ელემენტი ასრულებს უპირატესად პირველ თუ მეორე პოლუსთან მიმართებაში, ხოლო „დინამიურობა“ კი გულისხმობს ამ ორპოლუსიანი მოდელის არა სტატიკურ, არამედ პრინციპულად დინამიურ ხედვას. შეიძლება ითქვას, რომ სწორედ ხსენებულ სამეულში უნდა გამოიკვეთოს ლინგვოიმიანენტური შემოქმედებითობის მიმანიშნებელი ვექტორი. რაც შეეხება დისკურს-ტექსტის ენერგეისტულად გაგებულ შემოქმედებითობას, იგი ატარებს მთლიანად ლინგვოიმიანენტურ ხასიათს, ანუ, სხვანაირად რომ ვთქვათ, იგი მთლიანად განისაზღვრება ერთ – მისი იმ შინაგანი სტრუქტურით, რომელიც, ჩვენი აზრით, არეკლავს ორი პრინციპის – ვერბოცენტრიზმისა და ტექსტოცენტრიზმის შინაგან განუყოფელობას.

როგორც ზემოთ ითქვა, კვლევის პირველ ეტაპზე უნდა მოვახდინოთ ენობრივი შემოქმედებითობის იმ ბიპოლარული სტრუქტურის მოდელირება, რომლის შესახებაც ზემოთ გვქონდა მსჯელობა. იქიდან გამომდინარე, რომ ჩვენი კვლევის ფარგლებში პირველად ხდება ხსენებულ პოლუსთა გამოყოფა და გამიჯვნა, ხსენებული მოდელი იქნება მაქსიმალურად მარტივი, მაგრამ ამავე დროს იმის ამსახველი, რაც ზემოთ უკვე ითქვა. ეს მოდელი უნდა გამოიყურებოდეს შემდეგნაირად:

მაგრამ, თუ დავაკვირდებით ენობრივი შემოქმედებითობის ამ, ერთი შეხედვით მარტივ, ბიპოლარულ მოდელს, გასაგები იქნება ისიც, რომ ლინგვოიმიანენტურობის წმინდა ენობრივი (ანუ კომუნიკანტის თავისუფალი ნებისგან დამოუკიდებელი) განმსაზღვრელი მეთოდი უნდა გულისხმობდეს არა მხოლოდ პირველი პოლუსისადმი დაპირისპირებულობას, არამედ იმ გზასაც, რომელიც დისკურსისა და

ტექსტის ანალიზმა უნდა გაიაროს იმისთვის, რომ შეიძინოს ენერგის-ტული არსი და ვექტორი. შესაბამისად, გვსურს, გამოვყოთ და დავანასიათოთ ამ მეთოდური გზის შემდეგი ეტაპები:

1. პირველი ეტაპი განსაზღვრულია ჩვენ მიერ უკვე წამოყენებული იმ ჰიპოთეზით, რომელიც გულისხმობს ტექსტოცენტრიზმის და ვერბოცენტრიზმის ექსპლიციტურ ურთიერთდაკავშირებას. და თუ ამ ჰიპოთეზას მივუსადაგებთ გასაანალიზებელ ობიექტს ანუ ტექსტს, მაშინ საქმე გვექნება ტექსტობრიობის ორ სტრუქტურულ დონესთან – *მაკრო* – და *მიკროდონეებთან*. წინსწრებით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ტექსტის სტრუქტურული მაკროდონე ნებისმიერ შემთხვევაში წარმოდგენილია მისი თემატური და კომპოზიციური სტრუქტურით, მიკროდონე კი – *ზმნით*. მაგრამ იმისთვის, რომ ჰიპოთეზურად და წინსწრებით ნათქვამი ანალიტიკურად დადასტურდეს, საჭიროა, როგორც ითქვას, ტექსტის ბიპოლარულობით ნაგულისხმევი გზის გავლა;

2. მეორე ეტაპზე აუცილებელი უნდა იყოს ხსენებული გზის, როგორც დისკურსულ-ტექსტობრივი ენერგისტულობის გამოვლენის „შიდა მექანიზმის“, აღქმა და დახასიათება;

3. ხსენებული „შიდა მექანიზმის“ დამდგენელი გზა გულისხმობს იმას, რაც უკვე განსაზღვრულია ზემოხსენებული ორი ასპექტით: ეს გზა თითქოსდა ნიშნავს ტექსტის მთლიანობის ისეთ მოდელირებას, რომელიც ამავე დროს უნდა ნიშნავდეს მის სტრუქტურულ „შეკუმშვას“ და სწორედ იმ ენობრივ და ტექსტობრივ „უჯრედამდე“ მისვლას, რომლითაც გარანტირებული უნდა იყოს ლინგვიოიმანენტური შემოქმედებითობის ფაქტი.

სქემატურად მანაც დავახასიათოთ ზემოთხსენებული სამი ეტაპი:

I ეტაპით ნაგულისხმევი მეთოდური გზის, ანუ მისი შიდა მექანიზმის სტრუქტურა გვესახება შემდეგნაირად: ეს შიდა მექანიზმი, ანუ მაკონსტიტუირებელი აქტი, გარდუვლად უნდა გულისხმობდეს ტექსტის ქვემოთ დასაზუსტებელი სამი ფუნდამენტური განზომილების ურთიერთშემოქმედებას. ვიგულისხმობთ, რომ ამ „*განზომილებრივ სამეულს*“ აქვს შემდეგი იერარქიულ-დინამიური სტრუქტურა: ტექსტი, როგორც ცნობილია და როგორც უკვე ითქვას, წარმოადგენს თემატურად ურთიერთდაკავშირებულ წინადადებათა თანმიმდევრობას, მაგრამ ამავე დროს და გარდუვლად ყოველი წინადადება არის იერარქიულად განპირობებულ ურთიერთმიმართებაში ერთმანეთისგან მკვეთრად განსხვავებულ ორ სტრუქტურულ ელემენტს შორის: იგი ა) შედის ამა თუ იმ *სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმის* შემადგენლობაში, ანუ წარმოადგენს მის ინტეგრანტს და ამავე დროს; ბ) იგი

შინაგანად განისაზღვრება მასში შემავალი იმ ელემენტით, რომელიც წარმოადგენს მის სტრუქტურულ და ამავე დროს მაკონსტიტუირებელ ცენტრს, ანუ *იმ ზმნით*, რომლის ვალენტობის რეალიზაციასაც იგი წარმოადგენს. „დამოკიდებულებათა გრამატიკის მოდელის (ლ. ტენიერი) მიხედვით წინადადების იერარქიულ სტრუქტურას ზმნა განსაზღვრავს“ [ფოლტმერი 2005: 57]. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ კითხვაზე, თუ რას წარმოადგენს წინადადება სემანტიკური თვალსაზრისით ტექსტის მოცემულ მონაკვეთში, უნდა ვუპასუხოთ ერთდროულად ამ ორ ზემოხსენებულ მომენტზე, ანუ *სამეტყველო-კომპოზიციურ ფორმაზე* და, შესაბამისად, *ზმნაზე* დაყრდნობით.

2. ხსენებული შიდა მექანიზმის დადგენის მეორე ეტაპად უნდა ვიგულისხმოთ სწორედ იმ ენობრივ-ტექსტობრივი უჯრედის „დადგენა“, რომელიც „უზრუნველყოფს“ ლინგვიმანენტური ენერგეისტულობის გამოვლინებას. შემოქმედებითობის ლინგვიმანენტურობის იდეა არამც თუ არ უნდა უარყოფდეს გარდუვალ კავშირს ენობრივი შემოქმედების ლინგვოტრანსცენდენტურ ასპექტთან, არამედ უნდა გულისხმობდეს კიდევ მას, როგორც საკუთარი მოცემულობის წინაპირობას; მაგრამ, ამავე დროს, ცხადი უნდა იყოს ისიც, რომ ვერ ვილაპარაკებთ ენობრივი შემოქმედებითობის ლინგვიმანენტურ ასპექტზე, თუ ამ ასპექტს არ ექნება *ტექსტის ფარგლებში გენეზისის, არსებობის და ფუნქციონირების* საკუთარი „ადგილი“ – საკუთარი, თუ შეიძლება ასე ითქვას, „*ტექსტობრივი ტოპოსი*.“ ზემოხსენებულ ცნება-ტერმინთა ერთობლიობას (საფეხურეობრიობა, იერარქიულობა და დინამიურობა) შეუძლია, ჩვენი აზრით, ამ „ტექსტობრივი ტოპოსის“ გამოვლენა.

3. როგორც ითქვა, ამ ტოპოსად უნდა მივიჩნიოთ *ზმნა*, რომელიც უნდა მივიჩნიოთ როგორც წინადადების, ისე სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმის სტრუქტურულ ცენტრად.

თუ ერთდროულად გავითვალისწინებთ ყოველივე იმას, რაც წარმოადგენდა ჩვენი ამოსავალი ჰიპოთეზის შინაარსს და იმასაც, რაც ზემოთ ითქვა პოლუსებს შორის გზის გავლის თაობაზე, დასკვნის სახით ლინგვიმანენტური ენერგეისტულობის ზემოთ წარმოდგენილი კონცეფცია მთლიანობაში მიიღებს შემდეგ სახეს:

ზემოთ ხსენებული ანალიტიკური პროცედურების შედეგად გამოვლინდა ამგვარად გაგებულ ინტეგრალური სემანტიკის ისეთი შიდა სტრუქტურა (შიდა „მექანიზმი“), რომელიც ხასიათდება „*საფეხურეობრიობით, იერარქიულობით და დინამიურობით*.“ გარდა ამისა, გამოიკვეთა ტექსტობრივი სემანტიკის შინაგანი ვექტორი შესაბამისი „ტოპოსით.“ ამავე დროს, რა თქმა უნდა, აუცილებელი გახდა ამგვარად ფორმულირებული კონცეპტუალური სიახლის შემოტანა დისკურ-

ტექსტის არსებულ თეორიაში იმის განსასაზღვრად, თუ როგორ (რომელ) კონცეპტუალურ მომენტზე დაყრდნობით „გავვედო ხიდი“, ერთი მხრივ, ჩვენ მიერ შემოტანილ, მეორე მხრივ კი, დისკურს-ტექსტის დღეისთვის არსებულ ანალიტიკურ პროცედურებს შორის, სწორედ ამ მიზანს „მოემსახურა“ ტექსტობრივი სტრუქტურის ის დიქტომიზაცია, რომელიც ჩვენ განვახორციელეთ და რომლის შედეგად ტექსტის სტრუქტურაში გამოიყო ორი მუდამ არსებული განზომილება მისი თემატური და კომპოზიციური სტრუქტურების სახით. როგორც ამ სახით განხორციელებულ დიქტომიზაციასთან დაკავშირებულმა მსჯელობამ გვიჩვენა, გამოვლინდა სიღრმისეული კავშირი ტექსტის ამგვარ სტრუქტურასა და მეტყველების ნაწილთა სისტემის აგრეთვე დიქტომიურ სტრუქტურას შორის: როგორც ვნახეთ, ტექსტის თემატური სტრუქტურის აგებას თავის თავზე იღებს „სახელი“, კომპოზიციური სტრუქტურის კი – „ზმნა“. ზმნა წარმოადგენს არა მხოლოდ წინადადების სტრუქტურულ ცენტრს, როგორც ამას გულისხმობს წინადადების თანამედროვე ვერბოცენტრისტული თეორია, არამედ ტექსტის სიღრმისეულად მაკონსტიტუირებელ სტრუქტურულ ცენტრსაც – „ზმნას არა მხოლოდ შინაარსობრივი თვალსაზრისით აქვს დიდი მნიშვნელობა წინადადებაში, არამედ ის გავლენას ახდენს მის სტრუქტურაზე და მთლიანად განსაზღვრავს მის წყობას“ [ეპლერი 2008 :4].

ისმის კითხვა: რა გვაძლევს ამგვარი ჰიპოთეზის გამოთქმის საფუძველს, თუ დავრწმუნდით იმაშიც, რომ ნებისმიერი ტექსტის სტრუქტურა შინაგანად დიქტომიზირებულია და ამ დიქტომიურობის ორივე პოლუსი – როგორც თემატური, ისე კომპოზიციური – ერთნაირად აუცილებელია ნებისმიერი ტექსტისთვის? ვფიქრობთ, ჩვენ მიერ ჩატარებულმა ანალიზმა ნაწილობრივ მაინც გასცა ამ კითხვაზე პასუხი: ტექსტის ნომინალური ასპექტი შეიძლება უსასრულოდ იცვლებოდეს, და, შესაბამისად, შეიცვლება მისი თემატური სტრუქტურაც; მაგრამ, როგორც ცნობილია, ზმნისგან განპირობებული კომპოზიციურ სტრუქტურათა რაოდენობა ისევე შეზღუდული და წინასწარ განსაზღვრულია, როგორც, თანამედროვე ტრანსფორმაციული გრამატიკის მიხედვით, შეზღუდული და განსხვავებულია წინადადების სიღრმისეულ სტრუქტურათა რაოდენობა ნებისმიერ ენაში. და თუ ეს ასეა, მაშინ შეგვიძლია, ალბათ, გავაკეთოთ შემდეგი დასკვნა: ენობრივი სისტემის აქტუალიზაციის ნებისმიერი შემთხვევა – სულერთია, რომელი ფუნქციური სტილის ფარგლებში ხდება ეს აქტუალიზაცია და რომელი სამეტყველო ორგანოს „გატექსტებასთან“ გვაქვს საქმე მოცემულ შემთხვევაში – ავლენს ზმნის, როგორც მეტყველების ნაწილის გამჭოლ და „ყოვლისმომცველ“ ცენტრალურობას. მაგრამ ხსენებული

ცენტრალურობა დარჩება მხოლოდ და მხოლოდ მეტაფორად, თუ ამავე დროს არ გავაფართოვებთ და არ გავალრმავებთ სინტაქსურ ვერბოცენტრიზმთან მის შინაგან კავშირს, რომლის არსებობის შესახებ ზემოთ უკვე გვქონდა ჯერჯერობით მხოლოდ ეპიზოდური სახით საუბარი. მაგრამ, თუ გვსურს მართლაც გამოვთქვათ ჰიპოთეზა ზმნის ამგვარი ცენტრალური სტატუსის შესახებ, საჭირო იქნება, ალბათ, მოვახდინოთ ამ ჰიპოთეზის დაფუძნება ორგვარად:

1. ჯერ გავაფართოვოთ და გავალრმავოთ ზემოთ ხსენებული მეტაფორულობა ისე, რომ მან პირველი, წმინდა წარმოდგენითი საფუძველი დაუდოს ჰუმბოლდტისეული ლინგვიმანენტური შემოქმედებითობის დადასტურებას: წარმოვიდგინოთ, რომ ნებისმიერი დისკურსულ-ტექსტობრივი წარმონაქმნი, რომელიც წარმოადგენს ენობრივი სისტემის აქტუალიზაციის შედეგს, შეიძლება არსებობდეს და ფუნქციონირებდეს, როგორც უსასრულოდ გაფართოების უნარის მქონე ენობრივი სტრუქტურა. თუმცა არსებობს სტრუქტურული ხასიათის შეზღუდვა: „უნდა გავუწიოთ ანგარიში“ იმ ფაქტს, რომ ამგვარი ენობრივი დისკურსულ-ტექსტობრივი სტრუქტურის წარმოდგენისას ნებისმიერ შემთხვევაში უნდა გვქონდეს საქმე ამა თუ იმ სამეტყველო-კომპოზიციურ ფორმასთან – ან შეტყობინებასთან, ან აღწერასთან, ან მსჯელობასთან.

2. მაგრამ რომელი სინტაქსური ერთეულით იქნება რეალიზებული ამ ფორმებით ნაგულისხმები სემანტიკა – ერთი წინადადებით თუ წინადადებათა გარკვეული ერთობლიობით – და იქნება თუ არა ეს ერთობლიობა წარმოდგენილი მიკრო-, მაკრო – თუ მეგატექსტური სახით – ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა შესაძლებელია მხოლოდ სამეტყველო აქტის კონკრეტული სიტუაციის გათვალისწინებით. ამიტომ შეიძლება ითქვას: აქტუალიზირებული ენა მისი არსებობის ნებისმიერ მომენტში შეიძლება წარმოვიდგინოთ ისეთი კონცენტრული წრეების სახით, რომელთა რადიუსები შეიძლება უსასრულოდ იზრდებოდნენ, მაგრამ ცენტრი კი უცვლელი რჩებოდეს. როგორც ჩანს, სწორედ ასე უნდა წარმოვიდგინოთ, ერთი მხრივ, ზმნის და კომპოზიციური ფორმის, მეორე მხრივ, კი კომპოზიციური ფორმისა და წინადადების ურთიერთმიმართება აქტუალიზირებულ ენაში: ის, რასაც გულისხმობს თვით კომპოზიციური ფორმის იდეა (იქნება ეს შეტყობინება, აღწერა თუ მსჯელობა), შეიძლება რეალიზებულ იქნას, როგორც წინადადების, ისე ტექსტის სახით, მაგრამ ამით არ შეიცვლება ზმნის ფუძემდებელი ფუნქციურ-სტრუქტურული სტატუსი და საქმე გვექნება მართლაც გამჭოლ და ყოვლისმომცველ ვერბოცენტრულობასთან.

და თუ მეტაფორულობიდან გადავალთ ჩვენი ჰიპოთეზის კონცეპტუალურ ასპექტზე, ეს უნდა ნიშნავდეს სწორედ ზმნის როლის და სტატუსის სრულიად ახალ განსაზღვრას ენის როგორც სისტემური, ისე დისკურსულ-ტექსტობრივი გაგებით.

ვფიქრობთ, ზმნის ამგვარი, ანუ გამჭოლი და ყოვლისმომცველად ცენტრალური სტატუსის მტკიცებით გადავდგით პირველი ნაბიჯი ლინგვიმანენტური შემოქმედებითობის, როგორც ენერგეისტული იდეის დადასტურებისკენ. მაგრამ, ბუნებრივია, დაისმის კითხვა: რას უნდა წარმოადგენდეს ამ მიმართულებით გადადგმული „მეორე ნაბიჯი“ და როგორ უნდა დაუკავშირდეს ამგვარად გააზრებული ვერბოცენტრიზმი ჰუმბოლდტისეულ ნააზრევს?

ჩვენი საკვლევი გზის მეორე ამგვარი ნაბიჯი, ჩვენი აზრით, უნდა მდგომარეობდეს შემდეგში: აუცილებელია, თუნდაც დროებით შევწყვიტოთ წმინდა თეორიული მსჯელობა და „შემოვიყვანოთ“ ხსენებული გზის სივრცეში ამ მონაკვეთის კორელაციური ანალიტიკური ასპექტი. ეს, რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს ჩვენი თეორიული მსჯელობის დასასრულს: მიუხედავად იმისა, რომ დავეყრდენით თანამედროვე ლინგვისტიკის საკმაოდ ფართოდ წარმოდგენილ ცნებით აპარატს, ხსენებული მსჯელობა მაინც ატარებდა ჰიპოთეტურ ხასიათს. რამდენად ადეკვატურია ჩვენი ჰიპოთეტური მოსაზრება? იმისთვის, რომ ამ კითხვაზე პასუხი მეტად თუ ნაკლებად დამაჯერებელი იყოს, ჩვენი თეორიულ მსჯელობა დაუკავშირეთ ერთისა და იმავე კონკრეტულ სემანტიკურ უნივერსალიას – პროცესუალურობას.

ჩვენი კვლევის ანალიტიკურ ნაწილს ვყოფთ ორ ეტაპად: ჯერ დავრჩებით პროცესუალურობის, როგორც სემანტიკური უნივერსალიის ფარგლებში და შევეცდებით ვნახოთ, თუ როგორ შეიძლება მოხდეს ამგვარი უნივერსალიის „გატექსტება“ იმ შემთხვევაში, თუ ამ გატექსტების ავტორი და ადრესანტია ჟურნალისტი-რეპორტიორი, ხოლო ადრესატად შეიძლება წარმოვიდგინოთ ამ რეპორტაჟის ნებისმიერი მკითხველი-რეციპიენტი. ბუნებრივია, ვსვამთ კითხვას იმის თაობაზე, თუ რას უნდა ნიშნავდეს ამ რეპორტაჟის ტექსტის ენერგეისტული ანალიზი და რითი უნდა განსხვავდებოდეს ეს ანალიზი მისი „ჩვეულებრივი“, ანუ კომუნიკაციურ-პრაგმატიკული ანალიზისაგან. იქიდან გამომდინარე, რომ კონკრეტულ ტექსტთან დაკავშირებით ამგვარი კონკრეტული კითხვის დასმით ვიწყებთ მთელი ჩვენი თეორიული მსჯელობის პრაქტიკულ პლანში გადაყვანას, დავყოთ ენერგეისტულად წოდებული ჩვენი ანალიტიკური პროცედურა ეტაპებად. ვფიქრობთ, ეს ეტაპობრიობა არ ეწინააღმდეგება დინამიურობის, საფეხურეობრიობის და იერარქიულობის იმ იდეას, რომლის

მიხედვით გასაანალიზებელი ტექსტი უნდა ხასიათდებოდეს სწორედ ამგვარი თვისობრიობით. მაგრამ, თუ გავითვალისწინებთ იმასაც, რომ ენერგეისტულობას ჩვენი გაგებით უნდა ჰქონდეს *ზმნით* წარმოდგენილი თავისი ცენტრი მაშინ, ჩვენი აზრით, ენერგეისტული ანალიზი უნდა ნიშნავდეს ამ ცენტრამდე „მისვლის“ მეთოდს (გავიხსენოთ, რომ „მეთოდი“ პირველდაწყებითად „გზას“ ნიშნავდა).

როგორ შეიძლება წარმოვიდგინოთ ენერგეისტული ტოპოსისაკენ მიმავალი ეს გზა? პირველ რიგში იმის გათვალისწინებით და ხაზგასმით, რომ ამ შემთხვევაში სახეზეა ჟურნალისტური ინფორმაციული დისკურსის ის ჟანრი, რომელსაც „რეპორტაჟი“ ეწოდება. იქიდან გამომდინარე, რომ ნებისმიერი ჟურნალისტი შეიძლება მოგვევლინოს განსხვავებულ ჟურნალისტურ ჟანრთა ავტორად, ამ ჟურნალისტის რეპორტიორობა და მისი ტექსტის რეპორტიორობით განპირობებული თემატურობა უნდა მივიჩნიოთ ლინგვოტრანსცენდენტური შემოქმედებითობის პირველ და აუცილებელ მომენტად, რომლის გარეშე შეუძლებელი იქნებოდა ნებისმიერი დისკურსი. და სწორედ შემოქმედებითობის ამგვარ, ანუ წმინდა სუბიექტურ ასპექტზე დაყრდნობით არის განსაზღვრული ტექსტის ის სტრუქტურული ასპექტი, რომელსაც ჩვენ *ნომინალურ-თემატური* ასპექტი (თუ განზომილება) ვუწოდებთ. ყველა ან თითქმის ყველა ეს არსებითი სახელი ძირითადად კი მათი ერთობლიობა გვიჩვენებს, რომ ამ შემთხვევაში ტექსტის თემატურ სტრუქტურას ალყაში მყოფი ქალაქი ჰომისი განაპირობებს. რაკი ვიცით, რომ ამგვარ თემატურ სტრუქტურათა შესაძლო რაოდენობა პრაქტიკულად უსასრულოა, უნდა მივიჩნიოთ, რომ ნებისმიერ შემთხვევაში ამა თუ იმ ადერსანტის თემატური ინიციატივის გამოჩენა წარმოადგენს, რა თქმა უნდა, შემოქმედებით აქტს, მაგრამ ამ შემთხვევაში შემოქმედებითობა არ ატარებს სპეციფიკურად ენობრივ ხასიათს: ის, რომ თემატურად უსასრულო შინაარსის მქონე სინამდვილიდან გამოიყოფა ამ სინამდვილის ერთი სეგმენტი და სწორედ იგი იქცევა მოცემული ენის ნომინაციური რესურსებით სტრუქტურირების ობიექტად, უნდა მივიჩნიოთ არა იმდენად შიდა ენობრივ შემოქმედებად, არამედ ამგვარი შემოქმედების ლინგვოტრანსცენდენტური მიზნით გამოყენების მაგალითად. მაგრამ ასევე ჩვენი ტექსტოცენტრისტული ოპოზიციის თანახმად იგივე ტექსტის მეორე სტრუქტურულ განზომილებად უნდა მივიჩნიოთ მისი *კომპოზიციური* სტრუქტურა. როგორც უკვე ითქვა, არსებობს პრინციპული ასიმეტრია ტექსტის თემატურ და კომპოზიციურ სტრუქტურებს შორის: პირველის პროგნოზირება შეუძლებელია, მეორე კი უნდა ნიშნავდეს სულ რამდენიმე კომპოზიციურ ფორმათა შორის არჩევანის გაკეთებას. მიგვაჩნია, რომ სწო-

რედ ტექსტის ინტეგრალური სტრუქტურის ამ ორი პრინციპის გარდუვალი შეხვედრა წარმოადგენს. იმის აუცილებლობის დადსტურებას, რომ ლინგვოტრანსცენდენტური შემოქმედებითობა შეუძლებელი იქნებოდა ლინგვოიმანენტური შემოქმედების გარეშე. სად იწყება ეს ლინგვოიმანენტურობა, თუ დავეფუძნებით დინამიურობის და საფეხურეობრიობის პრინციპებს მათი ერთობლივი მოქმედების გათვალისწინებით?

როგორც იმ კომუნიკაციური სიტუაციის ფუნქციური არსიდან ჩანს, ამ შემთხვევაში საქმე გვაქვს ჟურნალისტური დისკურსის ისეთ ჟანრთან, როგორცაა რეპორტაჟი, ანუ ჟანრთან, რომელიც თავის მხრივ მიეკუთვნება ჟურნალისტური დისკურსის ინფორმაციულ კატეგორიას. და სწორედ ამ ჟურნალისტური ჟანრის კატეგორიიდან გამომდინარე უნდა მივიჩნიოთ, რომ კომუნიკანტი (ანუ ჟურნალისტი, რომელიც მოცემული ტექსტის სტრუქტურირებას ახდენს) აღწერს გარკვეულ პროცესს. ის, რომ მოცემული ტექსტის რეფერენტულ სივრცეს წარმოადგენს გარკვეული პროცესი, გამომდინარეობს რეპორტაჟის, როგორც ჟურნალისტური ჟანრის ფუნქციური არსიდან, ხოლო ის, რომ ამა თუ იმ პროცესის ტექსტად ქცევა (Vertextung) უნდა მოხდეს ისეთი კომპოზიციური ფორმის მეშვეობით, როგორცაა „აღწერა“, გამომდინარეობს ამ კომპოზიციური ფორმის ლინგვისტურად განსაზღვრული ფუნქციური არსიდან. როგორც ვხედავთ, დისკურს-ტექსტის ენერგისტული ანალიზი თავიდანვე უნდა ხდებოდეს ინტერდისციპლინარული მეთოდოლოგიით, ხოლო ამ მეთოდოლოგიის თანახმად მოცემულ შემთხვევაში ფუნქციური პრიმატი უნდა მიენიჭოს დისკურსის ინიციატორის, ანუ ადრესანტის სოციალურ ფუნქციას. ეს ფუნქცია კი რეალიზებულია გარკვეული ჟურნალისტური ჟანრის სახით. ნათქვამიდან კი ჩანს, რომ – თუ გვექნება მხედველობაში ის, რასაც ენობრივი შემოქმედებითობა ვუწოდეთ (ეს შემოქმედებითობა მთლიანად ატარებს ლინგვოტრანსცენდენტურ ხასიათს) ერთი მხრივ, ტექსტი, რეფერენტული სივრცის შესაბამის ჟანრის და კომპოზიციური ფორმის არჩევა მთლიანად წარმოადგენს ჟურნალისტის, როგორც სუბიექტის საკუთრივ ენობრივ, მისი სოციალური როლით განპირობებულ აქტს. თუმცა ამავე დროს გასათვალისწინებელია, რა თქმა უნდა, ის უეჭველი ფაქტიც, რომ ხსენებული მიზნისა და როლის შესასრულებლად იგი ახორციელებს გარკვეული ენის (ამ შემთხვევაში გერმანული ენის) აქტუალიზაციას. თუ ვავიხსენებთ ჩვენი ჯერ კიდევ ჰიპოთეტური მოდელის ასპექტუალურ სტრუქტურას („საფეხურეობრიობა“, „დინამიურობა“, „იერარქიულობა“), მაშინ შეიძლება ვთქვათ, რომ ვიმყოფებით ენერგისტული ანალიზის

პირველ და იქნებ ნულოვანთან ახლო საფეხურზეც კი: ეს ის საფეხურია, როცა შემოქმედებითი აქტივობა მთლიანად განისაზღვრება „გარედან“; ენა კი გამოყენებულია ამ აქტივობის მიერ, მაგრამ, ამავე დროს, არ უნდა დაგვავიწყდეს ის, რომ ენობრივი სისტემა, რომლის აქტუალიზაციაც ხდება, თავისთავად და ამ დისკურსული აქტისგან დამოუკიდებლად წარმოადგენს (სწორედ ჰუმბოლდტის მიხედვით) სამყაროს ხატს, ანუ სამყაროს, როგორც მთლიანის, შემოქმედებითი ათვისების შედეგს. შესაბამისად, მიუხედავად ყოველივე ზემოთ ნათქვამისა, დისკურსის ეს ინიციალური მომენტი მაინც უნდა მივიჩნიოთ ენერგეტიკული ანალიზის პირველ საფეხურად – იმ საფეხურად, რომელმაც პერსპექტივაში უნდა მიგვიყვანოს ლინგვიმანენტური შემოქმედებითობის, როგორც დისკურსული ფენომენის დანახვამდე. შესაბამისად, ეს ის პირველი საფეხურია, რომელიც იერარქიული თვალსაზრისით წარმოაჩენს არაენობრივ ფაქტორთა პრიმატს, მაგრამ, ამავე დროს, ზემოხსენებულის გათვალისწინებით უკვე შეიცავს დინამიურობის იმპულსს.

პირველი საფეხურის ხსენებით უკვე ვიგულისხმეთ მეორე საფეხურისა და იმის აუცილებლობაც, რომ მან მეტი გარკვეულობით უნდა წარმოაჩინოს ლინგვიმანენტურობა, როგორც დისკურსული ფენომენი. თუ დავეფუძნებით, ერთი მხრივ, ჩვენ მიერ უკვე განვილით თეორიულ გზას, პირველ რიგში კი ტექსტის სტრუქტურული დიქტომიურობის თეზისს, მაშინ გარდუვალად უნდა ვიგულისხმოთ, რომ „აღწერის“, როგორც კომპოზიციური ფორმის „მიღმა“, ენობრივ სისტემაში უნდა არსებობდეს – ვირტუალურად, მაგრამ აქტუალიზაციის „მზადყოფნაში“, – ზმნათა მთელი კატეგორიალური კლასი, ანუ ის ლექსიკურ-სემანტიკური ველი (თუ მიკროველი), რომელთა საშუალებით შესაძლებელი იქნებოდა იმ ენობრივი ქმედების დასახელება და განსაზღვრა, რომლის შესრულებას მოითხოვს ხსენებული ჟანრი და ხსენებული კომპოზიციური ფორმა. რა თქმა უნდა, ამგვარი დასახელება ან განსაზღვრა ატარებს უფრო ვირტუალურ, ვიდრე აქტუალურ ხასიათს (ასე, მაგალითად, მოცემული ტექსტის ავტორს შეეძლო, თავიდანვე ემცნო მაყურებლისთვის თავისი მიზანი და ამ შემთხვევაში მას აუცილებლად უნდა გამოეყენებინა ხსენებული ლექსიკურ-სემანტიკური ველის ესა თუ ის წევრი (მაგ., „Jetzt werde ich beschreiben...“ ან „werde ich ihnen berichten, was hier geschieht...“). ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ყოველი იმ წინადადების სტრუქტურული ცენტრი, ანუ ის ზმნა, რომლის ვალენტობის რეალიზაციას ეს წინადადება წარმოადგენს – მიუხედავად იმისა, თუ რომელ კატეგორიალურ კლასს ეკუთვნის მოცემული ენის სისტემაში – უკვე ტრანსპონირებულია იმ კატეგო-

რიალურ კლასში, ანუ იმ ლექსიკურ-სემანტიკურ ველში, რომლის ვირტუალურმა თუ აქტუალურმა წარმომადგენელმა უკვე მოახდინა ყურნალისტის მიზნის დასახელება და განსაზღვრა.

სანამ გავაკეთებდეთ საბოლოო და გადამწყვეტ თეორიულ დასკვნას იმის თაობაზე, თუ რა უნდა მივიჩნიოთ ჰუმბოლდტისეულად გაგებულ იმ ლინგვოიმიანენტურ შემოქმედებად, რომელსაც ადგილი აქვს დისკურსის და შესაბამისად, ტექსტის ფარგლებში, გავაანალიზოთ ზემოთ დასახელებული სარეპორტაჟო ტექსტის სეგმენტი იმ ზმნათა ურთიერთმიმართების თვალსაზრისით, რომლებსაც შეიცავს ხსენებული სეგმენტი და დავსვათ კითხვა: რა თვალსაზრისით შეიძლება აღვიქვათ ამ ზმნათა ურთიერთმიმართება, როგორც ენერგეისტული ფენომენი?

ამ კითხვაზე პასუხის გასაცემად აუცილებელია ხსენებულ ზმნათა თანმიმდევრული დასახელება, რათა თავიდანვე ცხადი იყოს მათი მიმართება პროცესუალურობასთან ორი შემდეგი თვალსაზრისით: ა) მათი მიმართება პროცესუალურობასთან როგორც იმ სემანტიკურ უნივერსალიასთან, რომელიც უნდა განსაზღვრავდეს მთელ მოცემულ ტექსტობრივ სემანტიკურ სივრცეს იმ უანრიდან გამომდინარე, რომელსაც, როგორც ზემოთ ითქვა, ეკუთვნის დისკურსის მოცემული ტიპი და შესაბამისად მოცემული ტექსტიც; ბ) ამის შემდეგ კი შევეცადოთ იმის განსზღვრას, თუ როგორია ამ ზმნათა სინტაგმატურად მოცემული ურთიერთმიმართება. ბუნებრივია, მივიჩნიოთ, რომ ამგვარ ანალიზს საფუძვლად უნდა ედოს თეზისი იმის თაობაზე, რომ ენაში ზმნათა ერთობლიობა ორგანიზებულია მიკროველების სახით.

ზემოთ ხსენებული ანალიზის პირველი ეტაპის განხორციელების მიზნით დავასახელოთ და ამოვწეროთ ხსენებული ზმნები და ამ გზით უკვე წარმოვადგინოთ მათი სემანტიკური ურთიერთმიმართება ისე, რომ ნათელი გახდეს ამ ურთიერთმიმართების ორი დონე – ენობრივ-პარადიგმატული და დისკურსულ-სინტაგმატური. წარმოვადგენთ ტექსტის ფრაგმენტს, რომელიც სწორედ ამ ზმნათა ერთობლიობას შეიცავს:

“Rauch steigt auf über Homs. Im Hintergrund sind immer wieder Explosionen und Gefechtsfeuer zu hören. Offenbar wurde eine Öl-Pipeline im Zentrum der Stadt getroffen. Die Rebellen und Zivilisten hier in Homs sind seit dem 4. Februar unter der Belagerung der regulären syrischen Armee. Alleine am Dienstag starben bei der Auseinandersetzungen mindestens 23 Menschen. Unter Lebensgefahr tragen sie ihre Toten zu Grabe. Auf You-Tube veröffentlichen sie Filme der Kämpfe. Die Amateurfilme kommentieren ihre Aufnahmen hier im Stadt Baba Amra:“das Bombardieren geht weiter im

Babahama. Assads Truppen schießen auf Baba Amra. Es ist Dienstag der 14.02.2012, wo seid ihr? Wo ist die Welt? Wir haben keinen außer Gott. Die Welt schaut zu und wir werden bombardiert“. Und das sind die Folgen des Bombardemens sichtbar überall in der Stadt. Und es ist zu befürchten, dass die Panzer so lange fahren werden, bis ihr tödliches Ziel erreicht haben – den Widerstand zu brechen.

[“Belagerung von Homs – Pipeline in Brand” ZDF – “heute” – Die aktuelle 19 Uhr – Nachrichten ↑ 15.02 2012)

ამგვარად ტექსტში შემდეგი ზმნებია წარმოდგენილი: steigen (-steigt); sein (-sind); treffen (-getroffen); sterben (-starben); tragen (-tragen); veröffentlichen (-veröffentlichen); kommentieren (-kommentieren); weitergehen (-geht weiter); schießen (-schießen); haben (-haben); zuschauen (-schaut zu); bombardieren (-bombardiert); befürchten (-befürchten); fahren (-fahren); erreichen (-erreicht); brechen (-brechen);

შვეიცადლოთ, ერთიმეორეს მიყოლებით განვიხილოთ ეს ზმნები იმ კლასიფიკაციების მიხედვით, რომლებსაც წარმოადგენენ უ. ენგელი და ჰ. ბრინკმანი. უ. ენგელი „ზმნათა სემანტიკური კლასიფიკაციისას პროცესის გამომხატველი ზმნების სამ კლასს გამოჰყოფს: მდგომარეობის გამომხატველ (sein, bleiben, liegen, sitzen), ხდომილების გამომხატველ (sich ereignen, rollen, sinken) და მოქმედების გამომხატველ ზმნებს (fahren, sehen, tanzen) [ენგელი 2004:212]. ჰ. ბრინკმანი „თავის სტატიასში „მეტყველების ნაწილები გერმანულში“ ზმნათა მთელ სიმრავლეში 5 ფენას გამოჰყოფს: 1. მოქმედების გამომხატველი ზმნები (Taetigkeitsverben); 2. პროცესის გამომხატველი ზმნები (Vorgangsverben); 3. მდგომარეობის გამომხატველი ზმნები (Zustandsverben); 4. ხდომილების გამომხატველი ზმნები (Geschehensverben); 5. ამინდის გამომხატველი ზმნები (Witterungsverben); „[შმიდტი 1967:192]. თუ განვიხილავთ ამ კლასიფიკაციას სამეტყველო კომპოზიციურ ფორმათა თვალსაზრისით, დავინახავთ შემდეგს: მიუხედავად იმისა, რომ კლასიფიკაციის ავტორი არ ეყრდნობა – ყოველ შემთხვევაში ექსპლიციტურად – ხსენებულ ფორმათა სემანტიკას ზმნათა ერთობლიობის მისეული დაყოფა მაინც ამჟღავნებს გარკვეულ ანალოგიას კომპოზიციურ ფორმათა ტიპოლოგიასთან. ჩვენი აზრით, თამამად შეიძლება ითქვას, რომ პროცესის, მდგომარეობის და ამინდის გამომხატველ ზმნათა სემანტიკა აშკარად იხრება „აღწერის“ როგორც კომპოზიციური ფორმის სემანტიკისკენ. მოქმედების და ხდომილების გამომხატველი ზმნები კი „მეტყობინებისკენ“ (მართალია, ამ კლასიფიკაციის მიხედვით ვერ დავასახელებთ ზმნებს, რომელთა სემანტიკა გადაიხრებოდა „მსჯელობისკენ“, მაგრამ ამ კომპოზიციური ფორმის ფარ-

გლებში შეიძლება აღმოჩნდეს ნებისმიერი ზმნა). ვფიქრობთ, ჩვენი კვლევითი მიზნებისთვის აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ ზმნათა ამ კლასიფიკაციაზე დაყრდნობით ბრინკმანი გამოჰყოფს წინადადების სამ ძირითად მოდელს – ზმნურ, სუბსტანციურ და ადიექტივურ წინადადებებს იმის მიხედვით, თუ რომელი ზმნითაა წარმოდგენილი წინადადების შემასმენელი. როგორც ვხედავთ, როგორც ზმნათა, ისე სინტაქსური მოდელის ბრინკმანისეული კლასიფიკაცია თავისი შინაგანი ლოგიკით ადასტურებს ჩვენს თეზისს იმის შესახებ, რომ ვერბოცენტრიზმი უნდა მივიჩნიოთ არა მხოლოდ წინადადების, არამედ ტექსტის კომპოზიციურ პრინციპად.

წინა აბზაცში ვიმსჯელებთ ჩვენ მიერ გამოყოფილ ზმნებზე ენის, როგორც სისტემის პარადიგმატიკაზე დაყრდნობით. და ვნახეთ, რომ ეს ზმნები განეკუთვნებიან ბრინკმანის მიერ გამოყოფილ განსხვავებულ სემანტიკურ კლასებს. ამასთან ერთად კი ვნახეთ შემდეგიც: თუმცა ბრინკმანთან არა გვაქვს ზმნათა სემანტიკური კლასიფიკაცია კომპოზიციურ ფორმათა მიხედვით, მაინც არსებობს შესაბამისობა ზმნათა ერთობლიობის კლასიფიკაციური ხედვის ამ ორ ვარიანტს შორის. შესაბამისად ისმის კითხვა იმის თაობაზე, თუ რა მიმართებაშია ტექსტში აქტუალიზირებულ და სინტაგმატურად ურთიერთგანლაგებულ ზმნათა სემანტიკა ზემოთ განხილულ პარადიგმატულ სემანტიკასთან?

იმისთვის, რომ ამ კითხვას გაეცეს პასუხი, აუცილებლად მიგვაჩინია, დავეკავშიროთ ერთმანეთს ზემოთ განხორციელებული ჩვენი მსჯელობის ორი მომენტი – ა) თეორიული მომენტი, რომლის მიხედვით ნებისმიერი ტექსტი შეიცავს ორ სტრუქტურულ განზომილებას – თემატურსა და კომპოზიციურს – თუმცა, ამავე დროს, ცხადი უნდა იყოს, თუ შეიძლება ასე ითქვას, კომპოზიციური განზომილების ონტოლოგიური პრიმატი თემატურის მიმართ: თემატურობა უსასრულოდ ცვალებადია, კომპოზიციურობა კი ეფუძნება გარკვეულ და მინიმუმამდე სტრუქტურულად შეზღუდულ ინვარიანტს. შესაბამისად, უნდა მივიჩნიოთ, რომ ზმნათა აქტუალიზაცია ტექსტის დონეზე და მის ფარგლებში განსხვავებულად უნდა ხდებოდეს ამ ორი განზომილების – თემატური და კომპოზიციური განზომილებების – ფარგლებში. და რაში უნდა მდგომარეობდეს ეს განსხვავება? ამ კითხვაზე ვუპასუხებთ მაშინ, როცა დავასახელებთ ამ ჩვენი მსჯელობისთვის მნიშვნელოვან მეორე ბ) მომენტსაც: მიმართებას, ერთი მხრივ, ზმნათა პარადიგმატიკასა და სემანტიკას, მეორე მხრივ კი ტექსტის თემატურ და კომპოზიციურ სტრუქტურებს შორის. და თუ ასე, ანუ ფუნდამენტურად გავიგებთ სინტაგმატურ სემანტიკას, მაშინ ზემოთ

მოყვანილი ტექსტობრივი ფრაგმენტის ანალიზი მიგვიყვანს შემდეგ დასკვნამდე: მის ფარგლებში მოცემული ყოველი წევრი უნდა ასრულებდეს ერთდროულად ორ ურთიერთდაპირისპირებულ ფუნქციას – უნდა პასუხობდეს ერთდროულად როგორც ტექსტის თემატური, ისე კომპოზიციური სტრუქტურის მოთხოვნებს.

როგორც ზემოთ განხორციელებული ანალიზიდან გამომდინარეობს, მოცემულ ტექსტობრივ ფრაგმენტს, უფრო მეტად კი ამ ფრაგმენტის სემანტიკურ სივრცეს, უნდა განაპირობებდეს პროცესუალურობა; ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ყოველი ამ სივრცეში „მოხვედრილი“ ზმნა – რომელ პარადიგმატულ ველსაც უნდა ეკუთვნოდეს იგი ენის სისტემაში – თავისი სემანტიკით უნდა იქნას ინტეგრირებული პროცესუალობაში და იქცეს მისი, როგორც მთლიანის, კომპონენტად. სხვანაირად რომ ვთქვათ: მიუხედავად თავისი პარადიგმატული სემანტიკისა, იგი უნდა გამოხატავდეს პროცესუალურობის გარკვეულ ასპექტს თუ ნიუანსს. აქედან გამომდინარე კი უნდა დავასკვნათ: ნებისმიერი რეფერენტული სიტუაციის „გატექსტება“ (Vertextung) გულისხმობს ზმნათა იმ სემანტიკურ ტრანსფორმაციას, რომელიც ეფუძნება ტექსტის შინაგან სტრუქტურულ დიქტომიას. ვფიქრობთ, ჩვენმა თეორიულმა მსჯელობამ და ამ მსჯელობის შესაბამისმა ანალიზმა დაგვანახა, ერთი მხრივ ის, თუ როგორ შეიძლება იქნას დანახული დისკურს-ტექსტის შემოქმედებითობა ამ სიტყვის პირველადი და პრინციპული გაგებით, მეორე მხრივ კი დაგვანახა იმ მეთოდური გზის ზემოთპოსტულირებული ვექტორის ადეკვატურობაც, რომლის ტექსტობრივი სტრუქტურა მოიცავდა საფეხურებრიობის, იერარქიულობის და დინამიურობის აუცილებელ მომენტებს.

იქიდან გამომდინარე, რომ ჩვენ მიერ განხორციელებული მსჯელობა და ანალიზი თეორიულადაც და მეთოდოლოგიურადაც მიზნად ისახავს ლინგვიკომანენტური და ამავე დროს დისკურს-ტექსტის ფარგლებში განხორციელებული შემოქმედებითობის, ანუ ჰუმბოლდტი-სეულად გაგებულ ენერგეისტულობის დემონსტრირებას, საჭიროდ მიგვაჩნია ამ შემთხვევაში ჩვენ მიერ გამოყენებული მეთოდის შემდეგ მომენტთა ხაზგასმა:

ა) ჩვენ სავსებით შეგნებულად ვთქვით, რომ ჩვენი მიზანია დისკურს-ტექსტის, როგორც ენობრივი ფენომენის ენერგეისტულობის დემონსტრირება.

ამ სიტყვა – ტერმინის ანუ „დემონსტრირების“ გამოყენებით გვსურდა შემდეგის თქმა: როცა ლაპარაკია ენის, როგორც ფენომენის ონტოლოგიურად ფუნდამენტურ ნიშან-თვისებებზე იმ გაგებით, როგორც მსჯელობს ჰუმბოლდტი, ამ მსჯელობის წყაროს და საფუძველს

უნდა წარმოადგენდეს ფენომენის აქსიომატური, უშუალოდ აღქმული და ამგვარ აღქმაზე დაფუძნებული დეფინიციები. უნდა მივიჩნიოთ, რომ სწორედ ასეთია ჰუმბოლდტის მიერ ენის, როგორც „ენერგეის“ და არა როგორც „ერგონის“ ხედვა. ხოლო რაც შეეხება ენის ლექსიკურ-სემანტიკური სისტემის კვლევას, რომელიც ენის როგორც სამყაროს ენერგეისტულად (შემოქმედებითად) გაგებულ ხატს დაეფუძნა და ამავე დროს ეფუძნებოდა ველის ცნებასაც, იგი შესაძლებელი გახდა მხოლოდ ენის ჰუმბოლდტის მიერ წარმოდგენილი ხედვის კვალდაკვალ. თუმცა, რა თქმა უნდა, ამავე დროს გათვალისწინებულ იქნა ლექსიკურ-სემანტიკური სისტემის ძირითადი ასპექტები. რაც შეეხება თვით ამ ასპექტებს, თანამედროვე ლინგვისტიკის ენაზე თუ ვიტყვით, საქმე ეხებოდა ლექსემათა ნომინაციურ ფუნქციასა და მათ სემურ სტრუქტურას. მაგრამ, როგორც დასაწყისში აღვნიშნეთ, ჰუმბოლდტი ენერგეისტულად ხედავდა ენის არა მხოლოდ სისტემურ, არამედ ენის დისკურსულ-ტექსტობრივ ასპექტსაც. ენის ჰუმბოლდტისეულ ანუ ენერგეისტულ კონცეფციას თუ დავინახავთ თეორიულ-კონცეპტუალურად, რაც ბუნებრივია უნდა ნიშნავდეს დისკურს-ტექსტის ასევე ენერგეისტული ბუნების დანახვას, მაშინ ეს ხედვა ისევე უნდა დაეფუძნოს დისკურსისა და ტექსტის ფუნდამენტურ ფუძემდებელ ნიშან-თვისებებს, როგორც ენობრივი სისტემის, როგორც სამყაროს ენობრივი ხატის დესკრიფციის მცდელობას; როგორც ზემოთ ითქვა, ეს დესკრიფცია დაეფუძნა ნომინაციისა და სემური ანალიზის ერთობლივ თეორიას.

ზემოთ ნათქვამის შესაბამისად, ბუნებრივია ისმის კითხვა: როგორ უნდა დავინახოთ უკვე დესკრიფციულ დონეზე განხორციელებული ლინგვიმანენტური, ე.ი. დისკურსულ-ტექსტობრივ რეალობაში დანახული ენერგეისტულობა, თუ ამ მიზანს განვახორციელებთ ისე, როგორც ეს მოხდა ენის სისტემურ დონეზე. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ერთდროულად უნდა გავითვალისწინოთ ორი ერთნაირად ფუნდამენტური მონაცემი – ა) ამ რეალობის ჰუმბოლდტისეული ახსნა და ბ) ამ რეალობის ის ფუნდამენტური ასპექტები, რომლებსაც გამოყოფს და აღწერს თანამედროვე ლინგვისტიკა. დავეფუძნეთ რა ამ ანალოგიის ამგვარად გაგებულ პრინციპს, შევეცადეთ დავყრდნობოდით დისკურს-ტექსტის ორ ასეთ ასპექტს – თემატურსა და კომპოზიციურს, რადგან, ჩვენი აზრით, დისკურსსა და ტექსტზე მსჯელობის ნებისმიერი სხვა ასპექტი საბოლოო ანგარიშში უნდა ეყრდნობოდეს თემატურობისა და კომპოზიციურობის ურთიერთმიმართებას, როგორც ტექსტობრიობის უპირველეს განზომილებას.

დამოწმებანი

„Belagerung von Homs – Pipeline in Brand“ ZDF – „heute“ – Die aktuelle 19 Uhr –Nachrichten“ 15.02 2012.

ენგელი 2004: Engel U., Deutsche Grammatik:Verbklassifikationen, Klassifikation nach der Bedeutung, München:iudicium, 2004.

ეპლერი 2008: Eppler I., Die Satzglieder und ihre Darstellung in der Grammatik,Uni-Würzburg:GRIN-Verlag für akademische Texte, 2008.

ფოლმერტი 2005: Volmert J., Grundkurs Sprachwissenschaft, 5. Auflage, W.Fink UTB, 57, 2005.

ჰუმბოლდტი 1973: Humboldt W. von, Schriften zur Sprache:Einleitung zum Kawi-Werk, Pilipp Reclam Jun. Stuttgart, 1973.

შმიდტი 1967: Schmidt W., Grundfragen der deutschen Grammatik, Eine Einführung in die funktionale Sprachlehre:Die fünf morphologisch-funktionale Verbklassen H.Brinkmanns, Volk und Wissen Volkseigener Verlag Berlin, 1967.

The Humboldtian Concept of Language and Discourse as a Creative Act

Linguoimmanent Creativity and the Humboldtian Analysis of Discourse

Eliso Odikadze

Ilia State University

As a rule, when Humboldt's works are discussed, emphasis is laid on those aspects of his ideas, which regard language as an image of the world and something that "in itself is no product (ergon), but an activity (energeia)" (*Sie selbst ist kein Werk (Ergon), sondern Tätigkeit (Energeia)* [Humboldt 1973:36].) However, there is another component of Humboldt's ideas, which is focused not so much on the linguistic interpretation of the world as a whole, but on speech ("discourse") as a linguistic phenomenon. In this case too, Humboldt emphasizes the creative essence of language.

Our goal is to focus precisely on "speech in its entirety" when considering the Humboldtian conception of language, because Humboldt directly links the functional essence of language (and, correspondingly, its creativity) to speech: "*die Devinition des jedesmaligen Sprechens ... kann man nur gleich an die Totalität dieses Sprechens als die Sprache ansehen*". He believed that it was only speech in its entirety, not individual elements of language, that fully expressed (or reflected) language: "*Gerade das Höchste und Feinste läßt sich an jenen Elementen nicht erkennen und kann nur ... in der verbundenen Rede wahrgenommen oder geahndet. Nur sie muß man sich ... als das Wahre und Erste denken*" [Humboldt 1973:36]. It seems that, according to Humboldt, it is in speech that the source and roots of linguistic creativity should be sought. In his opinion, it is in discourse that the essential self-expression of language takes place. Thus, for Humboldt, it can be said that linguistic creativity has two aspects :

1. Language is creative **regarding the world**, which means that the world is presented in language in a transformed shape. It domesticates the world as givenness in language and transforms it into linguistic images. This is precisely the aspect that is usually emphasized in scientific works on Humboldt;

2. It is when he wrote about discourse that Humboldt himself emphasized the second aspect.

What is the difference between these two dimensions of linguistic creativity? In the first case, creativity implies transforming the extralinguistic into the linguistic and, in the second case, Humboldt emphasizes the **immanent nature** of linguistic creativity or linguistic creativity as an immanent process. By saying this we imply that, in this case, creativity is seen within the framework of the process of speech itself, implying the mutual influence of the linguistic elements involved in this process. All this makes it clear that an act of speech is always an act of creativity as an immanent process, and the whole of its structure – starting with phonemes and ending with sentences – is subject to this creativity.

However, Humboldt's idea of linguoimmanent creativity has failed to be reflected in modern linguistic thought, which we think is not at all accidental, as the conceptual system characteristic of this thought was insufficient for an appropriate interpretation and actualisation of this idea. Therefore, we believe that this system needs theoretical "repletion" by taking into account precisely the Humboldtian conception of language. In addition, it is necessary to apprehend the linguistic dimension proper of text as a discourse, which would enable a semantic analysis of text within the Humboldtian (energeistic) meaning proper. We believe that this should enable what we call "*energeistic analytics*" in the process of research.

In order to study and establish the linguoimmanent essence of the Humboldtian conception, we will have to rely on both the systemic and communicative paradigms of modern linguistics, and then elaborate a method of energeistic analysis of text that will rely on the above paradigmatic data on the one hand and, on the other, elaborate such a method of energeistic analysis that will have its own conceptual structure and research vector. However, to carry out this second and decisive stage of research, we believe it is necessary to define the principles of linguistic research, on which, as we said above, we will rely when conceptualising the above decisive stage. Despite inevitable paradigmatic differences between them, these principles should at the same time have an internal functional oneness, which the goal we have set brings into being and makes important. These principles are as follows: First, the principle of *verbocentrism*, which defines the function and structure of the sentence, and has been elaborated within the framework of systemic linguistic research, and second, the principle of *textocentrism*, which is known to have been elaborated by the communicative paradigm. Correspondingly, before we attempt to elaborate a tentative method for the energeistic analysis of text, we would

like to emphasise once more the internal oneness of the two principles, which is still implicit, but, at the same time, is dictated by the logic of the whole linguistic reality. If verbocentrism defines the structure of a sentence, which is regarded as a constituent part of text in modern communicative linguistics, then there must be an internal link between verbocentrism and textocentrism, which should be worded explicitly so as to lead us to the determination of the internal structure of linguoimmanent linguistic creativity.

As regards the path that is to lead to the energeistic analysis of text, in our opinion, it also consists of two stages. These are as follows: a) It is necessary to emphasise the essential internal oneness of the linguotranscendental and linguoimmanent poles of energeistic nature. This oneness is expressed in the fact that, in both cases, “we have to deal” with linguistic creativity or, to be more precise, two different poles of this creativity. It is necessary to note that, ultimately, both poles are determined by the creativity of language, but at the same time, they provide grounds for considering two different poles.

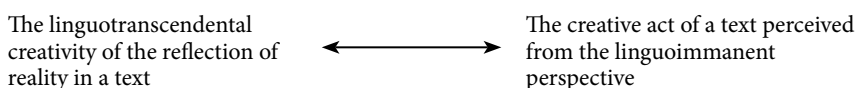
The first pole of linguistic creativity is based, as we have already said, on the Humboldtian vision of language as an image of the world, but at the same time, the following fact must be emphasised: Of course, in the process of the communicative actualisation of language, the linguistic subject as a communicant chooses in accordance with its own will and desire (being free in this regard at least to some extent) an object of communication in the shape of a specific referential situation and a communicative topic linked to this object. However, it should be borne in mind that the concept of the linguistic image of the world implies not only the lexical, but also the syntactical structuring of the world, because it is the syntactical models existing in a linguistic system that determine the mode of the linguistic structuring of referential situations, which predetermines the linguistic or textual dimensions of discourse, although this is seldom taken into account. All this means that the discursive-communicative aspect of linguotranscendental creativity is a creative synthesis of two creative subjects: language as “energeia” and the linguistic subject as a communicant.

The assumption of our research is as follows: According to what we said above, it becomes necessary within the scope of discourse-text to divide and oppose to each other on the one hand, the creativity of the subject of discourse as a communicant (in other words, the fact characteristic of any discourse, which implies the choice and verbalisation of the referential situation the subject is to reflect in a text) and, on the other, the linguoimmanent creativity inevitable for any discourse-text implied in the Humboldtian concept of language. However, as we said above, the methodical and conceptual path from

one pole of discourse to the other implies travelling the road, which, in our opinion, must be travelled, as otherwise, the linguoimmanent creativity cannot be perceived and comprehended. This road, for its part, implies the confluence of the following three attributes: Stages, hierarchies, and dynamism. Of course, each discursive component in this “trio” needs “deciphering” on the basis of a concrete text.

However, in our opinion, the problem of the modern reception of Humboldt’s energeistic concept is so important that any concrete analysis like this must be preceded by the verbalisation of theoretical and hypothetical opinions. As regards the substantive concepts of the above “trio” on the theoretical and hypothetical level, “stages” naturally imply reaching one pole of the model from the other as presented graphically below; “hierarchies” imply the role and function of specific elements of discourse-text mostly with regard to the first or second pole; and “dynamism” implies a dynamic, not static, vision of the model with two poles. It can be said that the vector pointing to linguoimmanent creativity must be outlined precisely in the above “trio”. As regards the creativity of discourse-text understood energeistically, it is completely linguoimmanent in nature or, in other words, it is completely determined by language and its internal structure, which, in our opinion, reflects the intrinsic indivisibility of the two principles: verbocentrism and textocentrism.

As we said above, at the first stage of the research it is necessary to model the bipolar structure of linguistic creativity as discussed above. Given the fact that the above poles have first been identified and divided in our study, the model under consideration will be as simple as possible, but at the same time, it will reflect the above. This model will presumably look like this:

However, if we take a look at this seemingly simple bipolar model of linguistic creativity, it will also become clear that a purely linguistic method of determining linguoimmanence (in other words, a method independent of the communicant’s free will) must imply not only contrast with the first pole, but also the road the analysis of discourse and text should travel to become energeistic in essence and acquire an energeistic vector. Correspondingly, we would like to identify and describe the following stages of this methodical road:

1. The first stage is determined by our hypothesis that implies explicit mutual connection between textocentrism and verbocentrism. If we apply this hypothesis to an object (text) to be analysed, we will have to deal with two structural levels of textuality: the macro – and microlevels. It is possible to assert in

advance that the structural macrolevel of a text is in any case represented by its thematic and compositional structure, and the microlevel is represented by a verb. However, in order to analytically confirm what was said in advance or in the shape of a hypothesis, it is necessary, as we said above, to travel the road implied in the bipolar nature of text;

2. In the second stage, it is necessary to mention the perception and description of “internal mechanisms” of the manifestation of discursive and textual energeism of the road mentioned above;

3. The road determining the “internal mechanisms” mentioned above implies what has already been determined by the two aspects mentioned above. This road seemingly implies such modelling of a text, which would simultaneously imply its structural “compression” and arrival precisely at the linguistic “cell” that guarantees the fact of linguoimmanent creativity.

Let us characterise these three stages, at least in outline:

1. We see the structure of the methodical road (in other words, the internal mechanisms) implied in the first stage in the following manner. These internal mechanisms, or the constructing act, should inevitably imply mutual influence of the three fundamental dimensions specified below. Let us suggest that this “dimensional trio” has the following hierarchical and dynamic structure: It is known and we have already said that a text is a sequence of thematically connected sentences. However, at the same time, every sentence is inevitably involved in hierarchically and mutually connected relations with two structural elements that differ sharply from each other: a) It makes part of a specific vocal and compositional form, making it integral and, at the same time, b) it is internally determined by its element that represents its structural and constituent centre, i.e., the verb, whose valence it serves to actualise “According to the grammatical model of dependency (L. Tesnière), it is the verb that determines the hierarchical structure of a sentence”, [Volmert 2005: 57], which means that the question as to what a sentence is semantically in a specific passage of a text, must be answered based on the two aspects mentioned above simultaneously: the vocal and compositional form and, correspondingly, the verb.

2. The “identification” of the linguistic and textual cell that “ensures” the manifestation of the linguoimmanent energeism should be implied as the second stage of determining the internal mechanisms mentioned above. The idea of creative linguoimmanence should by no means deny the inevitable connection with the linguotranscendental aspect of linguistic creativity, but should imply it as a precondition for its givenness. At the same time, it should also be clear that we cannot speak about the linguoimmanent aspect of linguistic creativity, if this aspect does not have its own “place” for genesis, existence,

and functioning within the framework of a text, i.e., its own, so to say, “*textual topos*”. In our opinion, the unity of the notion-terms (stages, hierarchies, dynamism) can identify this “textual topos”.

3. As we have said, the *verb* must be regarded as this topos. It should also be regarded as the structural centre of the vocal and compositional form.

If we take into account everything that comprised the content of our hypothesis and what was said above about travelling the road between the poles, the concept of linguoimmanent energieism presented above will take the following shape:

The analytical procedures mentioned above helped to identify an internal structure (“mechanism”) of integral semantics that is characterised by “*stages, hierarchy, and dynamism*”. In addition, an internal vector of textual semantics was outlined with an appropriate “topos”. At the same time, of course, it became necessary to introduce a conceptual novelty formulated in such a manner in the existing discourse-text theory in order to determine which conceptual aspect was to be used as a basis to “bridge” the analytical procedures we had introduced on the one hand, and already existing similar procedures of discourse-text on the other. It is this purpose that our dichotomisation of the textual structure “served”, helping to identify in the structure of text two permanently existing dimensions in the shape of its *thematic* and *compositional* structures. Reasoning about this kind of dichotomisation has shown a fundamental connection between such a structure of text and the dichotomous structure of parts of speech. We could see that “*nouns*” serve to build the thematic structure of a text and “*verbs*” its compositional structure. Verbs are not only the structural centres of sentences, as implied by the modern verbo-centric theory of the sentence, but they are also the fundamental constructive structural centres of texts. “Verbs are very important not only in terms of the content of sentences, but they also have an impact on their structure, fully determining their order” [Eppler 2008:4].

A question arises here: What are the grounds for putting forward such a hypothesis, if we are sure that the structure of any text is internally dichotomised and that both poles of the dichotomy – thematic and compositional – are equally indispensable for any text? We believe that the analysis we have carried out has answered the question at least partially: The nominal aspects of texts can vary endlessly. So will their thematic structures. However, as is well known, the number of compositional structures determined by the verb is as limited and as predetermined, according to modern transformational grammar, as the number of fundamental sentence structures is limited and varied in any language. And if this is so, we can probably draw the following conclusion:

Any actualisation of a linguistic system, no matter within what functional style the actualisation takes place and what genre of speech is “textualised” in a specific case, demonstrates the penetrating and “*comprehensive*” centrality of the verb as a part of speech. However, this centrality will remain just a metaphor if we fail to broaden and deepen its internal connection with syntactic verbocentrism, which we discussed above, albeit only as a hypothesis. However, if we do want to put forward a hypothesis about such a central status of the verb, it will probably be necessary to substantiate the hypothesis in two ways.

1. Let us first broaden and deepen the aforementioned metaphoricalness in such a manner as to make it provide an initial and purely imaginary basis for the confirmation of Humboldtian linguoimmanent creativity. Let us imagine that any discourse or text that is a result of the actualisation of a linguistic system can exist and function as a linguistic structure that is capable of expanding endlessly. However, there is also a structural restriction: “We should take into account” the fact that imagining such a linguistic structure of discourse or text, we should always have to deal with a specific vocal and compositional form or *message* or *description* or *reasoning*.

2. However, what syntactic unit is going to actualise the semantics implied by these forms – one sentence or a certain unity of sentences – and will this unity be represented in the shape of a micro-, macro-, or megatext? An answer to this question is possible only by taking into account the specific situation of a speech act. Correspondingly, it can be said that an actualised language in any moment of its existence can be imagined as concentric circles, whose radiuses can grow endlessly, but whose centre remains unchanged. It seems that relations in an actualised language between verbs and compositional forms on the one hand, and compositional forms and sentences on the other, should be imagined precisely in such a form. What the idea of a compositional form itself implies (be it a message, description, or reasoning), can be actualised in the shape of a sentence or text, but this is not going to change the fundamental functional and structural status of the verb and we are going to have to deal with what is indeed a penetrating and comprehensive verbocentricity. And if we move from metaphoricalness to the conceptual aspect of our hypothesis, this will have to imply a completely new definition of the role and status of the verb in the context of both the systemic and discursive-textual understanding of text.

We believe that by asserting such a penetrating and comprehensive central status of the verb, we take the first step towards confirming linguoimmanent creativity as an energetic idea. However, natural questions arise: What is the “second step” in this direction supposed to be? And how is verbocentrism as understood in this manner supposed to be linked to Humboldt’s ideas?

In our opinion, the second step in our research should be the following. It is necessary to stop, at least temporarily, purely theoretical reasoning and “introduce” the correlative analytical aspect in this segment of the road we have to travel. However, this does not mean that our theoretical reasoning has ended. Although we relied on notions widely used in modern linguistics, the reasoning mentioned above was nevertheless hypothetical. How appropriate are our ideas within the hypothesis? In order to give a more or less convincing answer to this question, we linked our theoretical reasoning to one of the concrete semantic universalia: processuality.

We divide the analytical part of our research into two stages. In the first stage, we will remain within the frameworks of processuality as one of the semantic universalia and we will try to see how it can be “textualised”, if the author of the textualisation is a journalist and reporter and any reader and recipient can be regarded as the receiver of the report. We naturally raise the question as to what the energetic analysis of the text of a report may mean or what the difference between this kind of analysis and “ordinary” or communicative-pragmatic analysis may be. Given the fact that we start switching the whole of our theoretical reasoning to the practical level by asking such a specific question on a specific text, we divide into stages our analytical procedure, which is called energetic. We believe that the division into stages does not contradict the idea of dynamism, stages, and hierarchies, according to which a text for analysis should have precisely these features. However, if we also take into account the fact that energeticism as we understand it should have its own centre represented by the verb, energetic analysis should mean a method that could help to “reach” the centre. (Let us recall that, initially, “method” meant “road”.)

How can this road leading to an energetic topos be imagined? The first thing to be taken into account and emphasised is that, in this case, we are dealing with the genre of informational journalist discourse that is called “report”. Given the fact that any journalist can be the author of various journalist genres, this journalist’s being a reporter and the themes of his text determined by his being a reporter should be regarded as the first and indispensable aspect of linguotranscendental creativity, which makes any discourse possible. It is on the basis of such a purely subjective aspect of creativity that the structural aspect of a text, which we call the *nominal-thematic* aspect (or dimension), is determined. All, or almost all, nouns, but fundamentally their unity, show us that in this case, the thematic structure of the text is determined by the besieged Syrian city of Homs. As we know that the possible number of such thematic structures is practically endless, we decide that, in any case, the thematic initia-

tive of a specific addresser is of course a creative act, but in this case, creativity is not specifically linguistic in nature. The fact that one segment of reality is separated from the endless thematic content of reality and it is transformed into the object of structuring by means of the nomination resources of a language, must be regarded as an example of the use of linguistic creativity for linguotranscendental purposes rather than internal linguistic creativity. However, according to our textocentric opposition, the *compositional* structure of text can be regarded as its second structural dimension. As we have said above, there is a fundamental asymmetry between the thematic and compositional structures of text. It is impossible to forecast the former, and the latter implies a choice between just a few compositional forms. We believe that it is the inevitable coincidence of these two principles of the integral structure of text that is the indispensable confirmation of the fact that linguotranscendental creativity would be impossible without linguoimmanent creativity. Where does this linguoimmanence start if we rely on the principles of stages and dynamism, taking into account that they act jointly?

The functional essence of this communicative situation makes it clear that, in this case, we have to deal with a genre of journalist discourse: report, which is a genre that, for its part, belongs to the informational category of journalist discourse. It is on the basis of this category of journalist genre that we should conclude that the communicant (the journalist, who structures the given text) *describes* a certain process. The fact that a certain *process* is the referential area of the given text follows from the functional essence of the journalist genre and the fact that a specific process is to undergo textualisation (*Vertextung*) by means of such a compositional form as “description” follows from the linguistically determined functional essence of this compositional form.

It is clear that from the very beginning, the energeistic analysis of a discourse-text should be carried out on the basis of interdisciplinary methodology and, according to this methodology, functional primacy should be given in this case to the social function of the initiator of the discourse: the addresser. This function is realised in the shape of a specific journalist genre. The aforementioned makes it clear that if we bear in mind what we call linguistic creativity (that is completely linguotranscendental in nature) on the one hand, the choice of the genre and compositional form appropriate for the referential area of a text is an act fully performed by the journalist and determined by his/her linguistic background and social role. However, the undeniable fact should also be taken into account that to achieve the goal we have mentioned, and to play the role, the journalist actualises a certain language (in this case, German). If we recall the aspectual structure of our hypothetical model (“stages”,

“dynamism”, and “hierarchy”), we will be able to say that we are on the first or even zero stage of *energeistic analysis*. This is the stage where creative activity is fully determined from “outside”. Although a language is used in this activity, we should not forget that, at the same time, the linguistic system that is actualised is in itself (according to Humboldt) an image of the world or a result of the creative approach to the world as a whole, and is independent of this discursive act. However, despite this, this initial moment of discourse should nevertheless be regarded as the first stage of *energeistic analysis*. It is the stage that is to lead us ultimately to the perception of *linguoimmanent creativity* as a discursive phenomenon. Correspondingly, this is the first stage that shows the primacy of non-linguistic factors from the hierarchical point of view, but at the same time, it already comprises impulses of dynamism if we take the above into account.

In mentioning the first stage, we implied the existence of a second stage, which is to further clarify *linguoimmanence* as a discursive phenomenon. If we rely on the one hand on the theoretical road we have already travelled and, first and foremost, on the assumption that text is structurally dichotomous, we inevitably imply that “beyond” “description” as a compositional form, a linguistic system must comprise a whole category of verbs that are virtual, but “ready” to be actualised, i.e., the lexical and semantic field (or, probably, micro-field), which would make it possible to name and define the linguistic activity necessary for the genre in question and the compositional form mentioned above. Of course, such a definition is more virtual than actual. (Thus, for example, the author of the given text could have himself informed the reader of his aim from the outset and, in this case, he would certainly have had to make use of one or another member of the abovementioned lexical-semantic field: cf. “Jetzt werde ich beschreiben...” or “Werde ich Ihnen berichten, was hier geschieht...”). This means that the structural centre of each sentence, the verb, whose valence is realised in a specific sentence, irrespective which category it belongs to in the system of a specific language, has already been transposed to the category or the lexical and semantic field, whose virtual or actual representative has already identified and determined the journalist’s goal.

Before we draw a final and decisive theoretical conclusion on what should be regarded as Humboldtian *linguoimmanent creativity* within the framework of discourse and, correspondingly, text, let us analyse a segment of the text of this report in the light of the relations between the verbs of the segment, and ask the following question: From what viewpoint can relations between the verbs be regarded as an *energeistic phenomenon*?

To answer this question, it is necessary to mention these verbs in sequence in order to make clear from the very beginning their relation with processual-

ity from the following two viewpoints: a) Their relations with processuality as one of the semantic universalia that is to determine the entire textual semantic area within the genre, which, as we mentioned above, this specific type of discourse and, correspondingly, this specific text belongs to; b) After this, we will try to find out what relations there are between these verbs syntactically. It is natural to decide that such an analysis should be based on the assumption that groups of verbs in a language are organised as microfields.

To carry out the first stage of this analysis, let us list the verbs and then describe the semantic relations between them in such a manner as to point to two levels of relation: linguistic-paradigmatic and discursive-syntactic. Here is a passage from the text comprising the group of verbs:

“Rauch steigt auf über Homs. Im Hintergrund sind immer wieder Explosionen und Gefechtsfeuer zu hören. Offenbar wurde eine Öl-Pipeline im Zentrum der Stadt getroffen. Die Rebellen und Zivilisten hier in Homs sind seit dem 4. Februar unter der Belagerung der regulären syrischen Armee. Alleine am Dienstag starben bei den Auseinandersetzungen mindestens 23 Menschen. Unter Lebensgefahr tragen sie ihre Toten zu Grabe. Auf You-Tube veröffentlichen sie Filme der Kämpfe. Die Amateurfilme kommentieren ihre Aufnahmen hier im Stadt Baba Amra: “das Bombardieren geht weiter im Babahama. Assads Truppen schießen auf Baba Amra. Es ist Dienstag der 14.02.2012, wo seid ihr? Wo ist die Welt? Wir haben keinen außer Gott. Die Welt schaut zu und wir werden bombardiert”. Und das sind die Folgen des Bombardemens sichtbar überall in der Stadt. Und es ist zu befürchten, dass die Panzer so lange fahren werden, bis ihr tödliches Ziel erreicht haben – den Widerstand zu brechen”. [Belagerung von Homs ...]

This text comprises the following verbs: steigen (-steigt); sein (-sind); treffen (-getroffen); sterben (-starben); tragen (-tragen); veröffentlichen (-veröffentlichen); kommentieren (-kommentieren); weitergehen (-geht weiter); schießen (-schießen); haben (-haben); zuschauen (-schaut zu); bombardieren (-bombardiert); befürchten (-befürchten); fahren (-fahren); erreichen (-erreicht); brechen (-brechen).

Let us try to consider these verbs in sequence on the basis of the classifications elaborated by Engel and Brinkmann. Engel divides verbs into three categories: Those conveying state (*sein, bleiben, liegen, sitzen*), occurrence (*sich ereignen, rollen, sinken*), and action (*fahren, sehen, tanzen*) [Engel 2004:212]. In his article *Parts of Speech in German*, Brinkmann divides all verbs into five layers: 1. Verbs conveying action (*Tätigkeitsverben*); 2. Verbs conveying process (*Vorgangsverben*); 3. Verbs conveying state (*Zustandsverben*); 4. Verbs conveying occurrence (*Geschehensverben*); 5. Verbs conveying weather (*Witterungsverben*) [Schmidt 1967: 192].

If we consider this classification in terms of the compositional forms of speech, we will see the following: Although the author of the classification does not rely (at any rate, not explicitly) on the semantics of the above forms, his division of verbs nevertheless bears certain signs in common with compositional forms. In our opinion, the semantics of verbs conveying process, state, and weather is obviously close to “description” as a compositional form and those of verbs conveying action and occurrence are close to “message”. (It is true that under this classification, we are unable to point to verbs close to “reasoning”, but any verb can be used within this compositional form.) We think that, for the purpose of our study, it is important to note that, based on this classification of verbs, Brinkmann speaks about three main models of sentences: verbal, substantive, and adjectival, depending on what kind of verb is the predicate of the sentence. It is obvious that the internal logic of Brinkmann’s classification of both verbs and syntactic models confirms our assumption that verbocentrism should be regarded as the compositional principle not only of sentences, but also of texts.

In the previous paragraph we discussed verbs singled out by us based on the paradigmatics of language as a system. And we saw that these verbs belong to differing semantic classes identified by Brinkmann. At the same time, we were able to see that, although Brinkmann did not classify verbs semantically in accordance with their compositional forms, there is nevertheless a correspondence between the two versions of the classification of groups of verbs. Correspondingly, the following question arises: What is the relation between the semantics of verbs actualised in a text and linked to each other syntactically and the paradigmatic semantics discussed above?

In order to answer this question, we consider it necessary to connect with each other two aspects of our reasoning above: a) The theoretical aspect, according to which any text has two structural dimensions: thematic and compositional, but at the same time, it must be clear that the compositional dimension is ontologically superior compared with the thematic dimension, which is endlessly variable, whereas the compositional dimension is based on certain invariables that are structurally reduced to a minimum. Correspondingly, we must conclude that the actualisation of verbs on the level of text and within its framework is to take place in different ways within these two dimensions, thematic and compositional. So, what is the difference? We will answer this question when we name the second aspect important for our reasoning; b) Relations between the paradigmatics and semantics of verbs on the one hand, and the thematic and compositional structures of text on the other. Thus, if we perceive syntactic semantics in such a fundamental manner, the analysis of

the above passage from the text will lead us to the following conclusion: Every member within its framework should fulfil two opposing functions at the same time, satisfying the requirements of both the thematic and compositional structures of text.

It follows from the above analysis that the given passage of the text and, more precisely, its semantic field, must be determined by *processuality*, which means that every verb that “finds itself” in the field, no matter which paradigmatic field it may belong to within the language, must be integrated in processuality together with its semantics and become a component of processuality as a whole. In other words, irrespective of its paradigmatic semantics, it must express a certain aspect or nuance of processuality. Given this, we can draw the following conclusion: The textualisation (*Vertextung*) of any referential situation implies a semantic transformation of the verb based on the internal structural dichotomy of the text.

We believe that our theoretical reasoning and appropriate analysis have shown us how to view the creativity of discourse-text in the initial and fundamental sense of this word on the one hand, and on the other, the appropriateness of the vector of the methodical path taken as an assumption above, as its textual structure encompassed indispensable stages, hierarchies, and dynamism.

Given the fact that our reasoning and analysis had the theoretical and methodological aim of showing creativity brought into action within the framework of linguoimmanence and, at the same time, discourse-text (in other words, Humboldtian *energeism*), we consider it necessary to emphasise the following aspects of the method we have used: We said quite deliberately that our aim is to *show* the *energeistic* nature of discourse-text. By using this word ‘*show*’ we meant the following: When we speak about the fundamental ontological features of language as a phenomenon in the Humboldtian sense, axiomatic definitions of the phenomenon perceived directly and based on such perception should become the source and foundation for such reasoning. We believe that this is precisely Humboldt’s vision of language as *energeia*, not *ergon*.

As regards research on the lexical and semantic system of language based on an *energeistic* (creative) image of the world and, at the same time, the notion of *field*, it became possible only on the basis of a Humboldtian vision of language. At the same time, the main aspects of the lexical and semantic system were also taken into account. As regards the aspects proper, to put it in the language of modern linguistics, the nomination function of lexemes and their semic structure were involved. However, as noted at the beginning, Humboldt

had an energeistic view of not only the systemic, but also the discursive-textual aspects of language. If we view the Humboldtian or energeistic concept of language theoretically and conceptually, which naturally implies viewing the energeistic nature of discourse-text as well, the vision must be based on fundamental features of discourse and text as an attempt to describe a linguistic system as a linguistic image of the world. As we said above, this description was based on the joint theory of nomination and semic analysis.

A natural question arises over what was said above: How must we view the linguoimmanent energeism implemented in discursive-textual reality on the descriptive level, if we achieve this goal in the same way as we did on the systemic level of language. This means that we should simultaneously take into account two equally fundamental aspects: a) Humboldt's explanation of this reality and b) the fundamental aspects of this reality identified and described by modern linguistics. Based on an analogy with the principle viewed in this manner, we tried to rely on two aspects of discourse-text: the *thematic* and *compositional*, because, in our opinion, any other aspect of reasoning about discourse and text must ultimately be based on relations between the thematic and compositional aspect as the foremost dimension of textuality.

Bibliography

- Belagerung von Homs ...:** „Belagerung von Homs – Pipeline in Brand“ ZDF – “heute” – Die aktuelle 19 Uhr – Nachrichten”, 15.02.2012.
- Engel 2004:** Engel U., Deutsche Grammatik:Verbklassifikationen, Klassifikation nach der Beudeutung, München: Iudicium, 2004.
- Eppler 2008:** Eppler I., Die Satzglieder und ihre Darstellung in der Grammatik, Uni-Würzburg:GRIN-Verlag für akademische Texte, 2008.
- Humboldt 1973:** Humboldt W. Von, Schriften zur Sprache:Einleitung zum Kawi-Werk, Pilipp Reclam Jun. Stuttgart, 1973.
- Schmidt 1967:** Schmidt, W., Grundfragen der deutschen Grammatik, Eine Einführung in die funktionale Sprachlehre: Die fünf morphologisch-funktionale Verbklassen H. Brinkmann, Volk und Wissen. Volkseigener Verlag Berlin, 1967.
- Volmert 2005:** Volmert J., Grundkurs Sprachwissenschaft, 5. Auflage, W. Fink UTB, 2005.